

Gal eller grusom

Christina Videbech og Poul Videbech

Sindets ild: sindssygdом og galskab i antikken

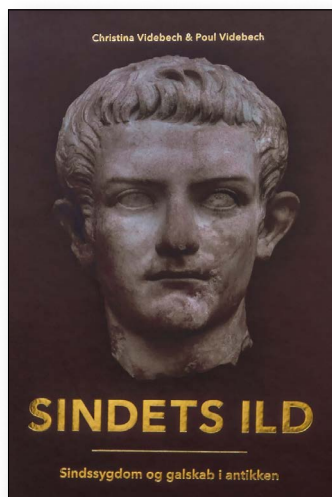
København: FADLs forlag, 2025

286 s.

ISBN 078-87-94207-83-6

Michael 2026; 23: 174–175

doi: 10.5617/michael.13349

Flere av antikkens romerske keisere har fått et ettermæle preget av beretninger om grusomhet, vold og utsvevende liv. Noe av dette kan skyldes genuin galskap eller psykisk sykdom. Men når var det egentlig tale om galskap, og når var det sykdom? Og hvordan har ettertidens bilde av hendelsene blitt formet av kildene?

I denne boken drøftes slike spørsmål med en tydelig tverrfaglig tilnærming. Christina Videbech (f. 1986) er klassisk arkeolog og arbeider ved Universitetet i Bergen. Hun disputerte i 2023 på en avhandling om romernes møtesteder og hvordan disse fungerte i overgangen fra antikken til middelalderen. Poul Videbech (f. 1956) er professor i psykiatri ved Københavns universitet siden 2015. Som datter og far har de gått sammen om å undersøke hva som faktisk kan sies om de beryktede romerske

keiserens psykiske helse.

Forfatterens faglige tilnærming er ulike, men sammen gir de et vellykket resultat. Medisin og historie har hvert sitt metodeunivers, og her blir dette supplert av arkeologens faglige perspektiv. Det gjør at også ikke-verbale kilder til fortiden trekkes tydeligere inn, og får større betydning.

Bokens hovedtema er romerske keisere som satt med all makt – og som ofte oppførte seg deretter. Tiberius (42 f.Kr.–37 e.Kr.) skal ha vært preget av både angst og paranoia. Blant de senere keiserne finner vi også sterke kvinner som markerte seg med betydelig innflytelse. Den mest kjente er kanskje den elskovssyke og intrigante Messalina (20–48 e.Kr.). Hun elsket og myrdet seg opp og fram i det keiserlige systemet, inntil hennes korte liv endte i selvmord, halshogging eller ved at hun ble spiddet av en soldats sverd – alt etter hvilken kilde man legger til grunn.

Boken innledes med to omfattende metodekapitler: først et om psykisk sykdom i antikken, deretter et om kildebruk og kildekritikk. Så følger fem velskrevne og spennende, nesten skjønnlitterære, men likevel godt kildebelagte kapitler om keisere og deres atferd. I et åttende, oppsummerende kapittel vender forfatterne tilbake til forskningsvanskelighetene på dette feltet og knytter forståelsen av sinnssykdom i antikken til psykiatrien i dag.

Et punkt som kanskje kunne vært utdypet mer, er at tilsynelatende vilkårlig vold, uforutsigbarhet og bisarr atferd, som i samtid og ettertid kan oppfattes som uttrykk for psykisk sykdom, også kan være et kjølig kalkulert middel til maktutøvelse.

Boken er utstyrt med et omfattende noteapparat, et stamtre over keiser-slektene og en fyldig litteraturliste. Et sakregister savnes, noe som ville vært nyttig i dette mangfoldet av personer og hendelser.

Et av verkets klare fortrinn er den grundige behandlingen av de helsehistoriske metodeproblemene. Dette gir boken en varig verdi som rekker langt utover romerske keiseres liderlighet og galskap, og som også kaster lys over en rekke andre historiske problemstillinger, uavhengig av tidsperiode.

Den danske legeföreningens forlag fortjener også ros for den gjennomførte og delikate utformingen av boken.

Øivind Larsen

oivind@oivindlarsen.no

*Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved
Institutt for helse og samfunn, Universitetet i Oslo.*